

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeusyksikkö
LsN Heini Färkkilä

7.6.2021

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista (HE 70/2021 vp)

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista, jolla pantaisiin täytäntöön muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi puhtaiden ja energiatehokkaiden moottoriajoneuvojen edistämisestä. Laissa säädettäisiin hankintayksiköille prosentuaaliset vähimmäisosuudet nolla- ja vähäpäästöisiä ajoneuvoja kahdelle hankinta-ajanjaksolle. Kuntien hankintoja koskevat vähimmäisosuudet eriytettäisiin alueellisten eroavaisuuksien huomioimiseksi.

Oikeusministeriö on antanut esityksestä sen valmisteluvaiheessa lausunnon, jossa kiinnitettiin erityisesti huomiota lain soveltamisalaan ja ehdotettuun seuraamusmaksusääntelyyn. Jatkovalmistelussa ongelmallinen seuraamusmaksusääntely on jätetty esityksestä pois.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on antanut esityksestä lausunnon PeVL 21/2021 vp, jossa käsitellään esityksen suhdetta erityisesti PL 6 §:ään (yhdenvertaisuus) ja 121 §:ään (kunnallinen itsehallinto), minkä vuoksi näitä kysymyksiä ei ole tarpeen tässä lausunnossa käsitellä.

Julkinen hankintayksikkö ja lain soveltamisala (1 §)

Lain 1 §:n 1 momentin mukaan valtion ja kuntien viranomaisten sekä muiden julkisten hankintayksiköiden on hankittava ympäristöystävällisiä ja energiatehokkaita ajoneuvoja. Lakiehdotuksen 4 §:n 1 kohdan mukaan hankintayksiköllä tarkoitetaan hankintalain 5 §:n, erityisalojen hankintalain 5 §:n mukaisia hankintayksiköitä sekä liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 181 §:n mukaisia palvelusopimusasetuksessa tarkoitettuja tieliikenteen toimivaltaisia viranomaisia.

Esityksestä ei ilmene, mitä tarkoitetaan momentissa käytetyllä käsitteellä ”muu julkinen hankintayksikkö” (vrt.

hankintalaissa käytetty käsite ”hankintayksikkö”, ks. määritelmä hankintalain 5 §). Jää siten epäselväksi, onko soveltamisala tarkoitettu hankintalaista poikkeavaksi (vrt. myös ehdotettu 4 §:n määritelmäsäännös). Lain ja siinä asetettujen velvoitteiden soveltamisalasta ei saa jäädä epäselvyyttä. Jos 1 §:n 1 momentin soveltamisalan on tarkoitus kattaa kaikki esimerkiksi hankintalain 5 §:ssä tarkoitettut hankintayksiköt, tulisi säännöstä selkeyttää ja esimerkiksi nojautua ko. hankintalain 5 §:n soveltamisalaan.

Kuntien hankinnat (9-10 §) ja vähimmäisvaatimusten eriyttäminen

Ehdotettuja 9 ja 10 §:n mukaisia vähimmäisosuuksia ei sovellettaisi kuntien hankintoihin, vaan näihin sovellettaisiin liitteessä määrätyn alueellisen jaon mukaista vähimmäisosuutta, jota tarkasteltaisiin väliarvioin yhteydessä vuonna 2024.

Sitä, mitä kuntien hankinnoilla tarkoitetaan, ei määriteltäisi säännöspäerusteisesti ehdotetussa laissa eikä muussa lainsäädännössä. Perusteluiden mukaan ”kuntien hankinnoilla tarkoitetaan kuntien itse hankkimien sekä kunnan järjestämisvastuulla olevien palveluiden hankkimista palveluntuottajalta sopimukseen perustuen. Kuntayhtymien hankintoihin sovellettaisiin muilta osin ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettyjä vähimmäisosuuksia.” Ehdotetuissa säännöksissä jää epäselväksi esimerkiksi liitteiden vähimmäisosuuksien soveltuminen kuntayhtymien, kunnallisten yhtiöiden ja kuntien liikelaitosten hankintoihin. Käsitettä ”kuntien hankinnat” olisi asianmukaista säännöspäerusteisesti tarkentaa, jotta olisi selvää, mihin tahoihin vähimmäisvaatimusten eriyttäminen kohdistuu.

Ohjaus ja seuranta

Liikenne- ja viestintävirasto avustaisi 17 §:n 2 momentin mukaan tämän lain mukaisten vaatimusten täyttymistä koskevassa raportoinnissa komissiolle yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa. Yksityiskohdana todettakoon, että ehdotetusta 17 §:stä ei kuitenkaan ilmene, millä taholla on varsinainen velvollisuus raportoida, kun se on muotoiltu muotoon, jossa molemmat virasto ja ministeriö avustavat. Säännöstä tulee täsmentää vastaamaan sen perusteluja. (”Liikenne- ja viestintäministeriö vastaa komissiolle suoritettavasta raportoinnista.”)